

Forord

Våren 2008 ble jeg spurt av direktør for Helsetilsynet, Lars E. Hanssen, om jeg ville skrive Helsetilsynets historie. Han spurte fordi det i juni 2009 ville være 200 år siden det første norske sivile sunnhetsforvaltningsorgan, Sundheds-Collegiet, ble opprettet. Jeg svarte at jeg skulle forsøke, men ville da ta for meg hele den sentrale helseforvaltning. Det ble også snart klart at jeg ikke ville klare å skrive hele historien på bare ett år. Helsetilsynet godtok at jeg delte prosjektet og startet med historien frem til 1983, altså til delingen av Helsedirektoratet og til overgangen til en ny helseforvaltningstid.

Første bind kom ut til jubileet. Det neste bind vokste snart i omfang. Nå foreligger det, men omfatter altså bare tiden fra delingen i 1983 til omdannelsen av direktoratet til helsetilsyn i 1994. Den omdannelsen skapte opptakten til en dyptgripende institusjonell spesialisering. Helsetilsynet fortsatte fra 2002 som et rent tilsynsorgan, og snart for mer enn bare den tradisjonelle helsesektor. Resten av det gamle helsedirektorat, og litt til, ble til et nytt helse- og sosialdirektorat, fra 2009 avgrenset til et helsedirektorat. Samtidig ble Folkehelseinstituttet utvidet til å bli et nesten generelt folkehelseinstitutt og Statens legemiddelkontroll gjort til et kombinert tilsyns- og kontrollorgan, kalt Statens legemiddelverk. Jeg håper å få anledning til å komme tilbake til denne nyeste del av historien siden.

Det har tatt lenger tid å få ferdig dette bindet enn jeg hadde tenkt. Det skyldes først og fremst at jeg etter hvert valgte å gå mer detaljert til verks enn jeg først hadde tenkt. Det skyldes imidlertid også at jeg de siste år før den formelle pensjonering – i 2014 – og i de tre neste år, hadde svært mye undervisning.

Jeg har skrevet både det første og dette andre bindet med base ved Avdeling for helseledelse og helseøkonomi. Avdelingen er fortsettelsen av det Senter for helseadministrasjon som jeg var med på å skape ved Det medisinske fakultet ved Universitetet i Oslo i årene 1983 til 1986. Avdelingens, og Institutt for helse og samfunns, ledere har hele tiden gitt meg god støtte i arbeidet med disse historieverkene. Mine fagkolleger ved avdelingen har utgjort et miljø som har gjort det inspirerende å arbeide med helseforvaltningshistorien.

Helsetilsynet har vært en interessert og hyggelig oppdragsgiver. Det har lagt forholdene godt til rette for meg, og gitt meg full frihet som forfatter. Jeg takker Helsetilsynets direktører, Lars E. Hanssen (2001–2012), og Jan Fredrik Andresen (2012–) for det. Min opprinnelige oppdragsgiver, Lars E. Hanssen, har fulgt mitt arbeid med spesiell interesse. Han har lest dette andre bindet ekstra nøye og kommet med mange og verdifulle kommentarer. Han har også, hele tiden, vært forståelsesfull – med min tidsbruk – og oppmuntrende. Da jeg hadde det første møte med herr Hanssen, våren 2008, var også underdirektør Helge Høifødt tilstede. Han skulle ta det mer praktiske ansvar for kontakten med meg. Helge Høifødt har, som sin daværende sjef, vært usedvanlig behagelig å samarbeide med. Han har vært hjelpsomheten selv. Han har også, som en medarbeider i direktoratet gjennom nesten hele den perioden jeg skriver om, vært en viktig kilde til informasjon. Tidligere assisterende direktør i Helsetilsynet, Geir Sverre Braut, har jeg også sett på som en av mine oppdragsgivere. Han har vært en svært oppmuntrende og hjelpsom sådan.

Seniorrådgiver Magne Braaten i Helsetilsynet har vært en hjelpsom og dyktig billedredaktør. Anne Alvik og Anne Berit Gunbjørud har stilt private bilder til disposisjon og takkes for det. Tidligere avdelingsdirektør Terje Jensen tok seg på en god måte av de formelle sidene med det oppdraget jeg fikk. Direktørens rådgiver, Solbjørg Røisland, har vært behjelpelig med assistanse av ulike slag. I Helsetilsynets bibliotek har seniorrådgiverne Signe E. Romulds og Toril Skarsgard vært til stor hjelp. Arkivtjenesten, ved Ola Madsen Devold, har vært arkivfaglig hjelpsom, men også svært interessert i den historien jeg forteller. Anette Marie Andresen har laget navnerregisteret; også det har vært litt av en oppgave. Jeg takker alle dem jeg her har nevnt. Takke vil jeg også gjøre de mange jeg har fått hjelp av ved Universitetsbiblioteket i Oslo og Nasjonalbiblioteket (Oslo).

Flere har lest hele, eller deler av, mitt manuskript, til dels flere ganger, og gitt verdifulle kommentarer, inkludert korrigerende sådanne. Det gjelder, foruten Lars Hanssen og Helge Høifødt, spesielt to av de personene jeg skriver mest om, Anne Alvik og Jon Ola Norbom. Også Leif Arne Heløe, Astrid Nøklebye Heiberg, Kjell Bjartveit, Tove Strand, Wenche Frogn Sellæg og Tove Veierød, alle sentrale personer i dette bindet, har lest og kommentert deler av manuskriptet.

Jeg har, foruten dem jeg nettopp har nevnt, intervjuet mange av dem som arbeidet i helseforvaltningen i den perioden jeg her skriver om. De har gitt meg rikelig med tid, vist meg stor tillit, og bidratt med uvurderlig informasjon. Hvem de er, fremgår av listen over personer jeg har intervjuet. Jeg takker dem alle.

Mange av mine fagvenner har bidratt med informasjon, synspunkter og oppmuntring. Det gjelder spesielt Paulina Due-Tønnessen, Charlotte Haug, Odd Arild Haugen, Olav Molven, Berit H. Munkeby, Inger Johanne Pettersen og Ole Johan Sandvand. Jeg takker dem så mye. Jeg har alltid satt det faglige arbeidet høyt. Det har jeg kunnet gjøre ikke minst fordi jeg har hatt støtte fra mine nærmeste, min sønn Erik, min svigerdatter Siw og mine barnebarn Christine og Christoffer. Men aller viktigste i denne henseende har min kone gjennom 52 og et halvt år, og kjæreste gjennom 55 år, Eldbjørg, vært. Hun har alltid oppmuntret meg. Hun har alltid vært der. Hun fikk oppleve at jeg ble ferdig med dette bindet, men ikke at det fysisk forelå. Hun døde den 26. januar i år (2020), etter en tids sykdom. Dette arbeidet gies ut også til minne om henne.

Gaustad, 9. mars 2020

Ole Berg